

342.4

12-91

342.4

0-91

W

9500

01 MAR 2010

Հրատարակչություն «ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼ»

№ 1.

Հրատարակչության նախագին է՝ ազատի բանտերում մահաբաժնի պատժումից:

05 FEB 2007

Ռուսաստանի Սոցիալիստական

Ժողովրդական Խորհրդային

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ)

Խորհուրդների 5-րդ Համառուսական Համագումարի որոշումը՝ ընդունված 1918 թ. յուլիսի 10-ի նիստին:



գինը է 1 ռուբ.

Թիֆլիս

Արաբաթիկ տպարան Ա. Մ. Թառումեանի, Բարձրակայան, № 21.

1919 թ.

14548

24 JUL 2013

35.183

340
1803-04

*
* *

Շահագործող աշխատաւոր ժողովրդի իրաւունքների դեկլարացիան, որ հաստատւած է Խորհուրդների 3-րդ Համառուտական Համագումարում 1918 թւի յունւարին, և Խորհրդային Հանրապետութեան սահմանադրութիւնը՝ հաստատւած 5-րդ Համագումարում՝ կազմում են Ռուսաստանի Սոցիալիստական Փեղերատիւ Հանրապետութեան հիմնական օրէնքը:

Այս հիմնական օրէնքը պարտադիր է դառնում այն մոմէնտից, երբ նա վերջնական ձևով կը հրատարակւի «Հ. Կ. Գ. Լրատուի» մէջ („Известия В. Ц. И. К.“). Նա պէտք է հրատարակւի Խորհրդային իշխանութեան բոլոր տեղական օրգանների ձեռքով և ցուցադրւի Խորհրդային բոլոր հաստատութիւնների մէջ՝ աչքի ընկնող տեղերում:

5-րդ Համագումարը յանձնարարում է Լուսաւորութեան ժողովրդական Կոմիտարիատին՝ Ռուսաստանի Հանրապետութեան բոլոր դպրոցական հաստատութիւններում, տաւանց բացառութեան, մտցնել ներկայ սահմանադրութեան հիմնական կէտերի ուսումնասիրութիւնը և նրանց բացատրութիւնն ու մեկնաբանութիւնը:

Աշխատաւորների իրաւունքների
և պարտականութիւնների
ԴԵԿԼԱՐԱՑԻԱՆ

„Մենք, Ռուսաստանի աշխատաւորներս—բանւոր, գիւղացի, կազակ, զինւոր և նաւաստի—միացած Բանւորական, Զինւորական, Գիւղացիական և Կազակների Պատգամաւորական Խորհուրդներում, յանձին Ռուսաստանի Խորհուրդների Համառուսական Համագումորին ներկայ մեր լիազօր ներկայացուցիչների՝ ի լուր ամբողջ աշխարհի լայտարարում ու հաստատում ենք աշխատաւոր ու շահագործւող ժողովրդի իրաւունքների և պարտականութիւնների հետեւալ գրկլարացիան.

Արտադրութեան միջոցների ու գործիքների—հողի, մեքենաների, գործարանների, երկաթուղիների, հում նիւթերի—ապրուստի այս գլխաւոր աղբիւրների մասնաւոր սեփականութիւնը աշխատաւորներին տնտեսական կախման մէջ պահելով սեփականատէրերից, հանդիսանում է աշխատաւոր մասսաների տնտեսական շահագործման, քաղաքական ճնշումների, մտաւոր ու բարոյական ստրկացման բոլոր տեսակների պատճառը:

Այս պատճառով աշխատաւորների տնտեսական

ազատագրութիւնը կապիտալի լծից՝ մեր ժամանակի ամենախոշոր հարցն է, որ պիտի իրագործուի, ինչ էլ որ լինի:

Աշխատաւորների ազատագրութիւնը պիտի թրագործուի և կարող է իրագործուել միմիայն իրենց՝ աշխատաւորներին ձեռքով, որոնք այդ նպատակով պէտք է միանան ու կազմեն Բանւորական, Գիւղացիական, Զինւորական և Ապագաների Պատգամաւորական եւրոհուրդներ:

Որպէսզի վերջ տրւի բոլոր թշուառութիւններին, որոնցից տառապում է մարդկութիւնը, և աշխատանքն ապահովւած լինի իր բոլոր իրաւունքներով, մենք անհրաժեշտ ենք համարում ոչնչացնել ներկայ հասարակական կարգը, որ հիմնւած է հողի ու արտադրութեան միջոցների մասնաւոր սեփականութեան և աշխատաւոր մասսաների շահագործման ու ճնշման վրայ, և անգործ հաստատել սոցիալիստական հասարակակարգ:

Այն ժամանակ ամբողջ հողն իր արտաքին ու ներքին հարստութիւններով և արտադրութեան բոլոր գործիքներն ու միջոցները, որոնք բանւոր դասակարգի ձեռքով են ստեղծւած, կը պատկանեն՝ որպէս ընդհանրական սեփականութիւն՝ ամբողջ ժողովրդին, որ կը միանայ և մի եղբայրական աշխատաւորական միութիւն կը կազմի: Միայն սոցիալիստական կարգերում կը վերանայ հասարակութեան բաժանումը միմեանց թշնամի դասակարգերի, մարդու ճնշումը՝ մարդու ձեռքով, վերջ կը արւի շահագործութեանն ու դատակարգութեան և բոլոր մարդիկ՝ իրաւունքներով ու պարտականութիւններով միմեանց հաւասար՝ հասարակութեանը կը տան այնքան, որքան իրենց ուժերն են ներում, և կը ստանան այնքան, որքան կարիք ունեն իրենք:

Աշխատաւորների լիակատար ազատութիւնը ճշնշումից ու շահագործութիւնից՝ տեղական կամ ազգային գործ է, այլ համաշխարհային, և կարող է յաղթութեամբ պատկուել միմիայն բոլոր երկրների բանւորների միահամուռ ջանքերով: Այդ պատճառով իւրաքանչիւր երկրի աշխատաւորների վրայ սրբագան պարտականութիւն է ընկնում օգնութեան հասնել միւս երկրների բանւորներին, երբ նրանք ոտքի են կանգնում կոպիտալիստական կարգերի դէմ:

Ռուսաստանի բանւոր դասակարգը՝ հաւատարիմ ինտերնացիոնալի աւանդներին՝ 1917 թւի հոկտեմբերին տապօրէց սեփական բուրժուազիային և չքաւոր գիւղացիութեան հետ իր ձեռքն առաւ իշխանութիւնը:

Հաստատելով պրոլետարիատի և չքաւոր գիւղացիութեան զիկտատութեան՝ աշխատաւորները վճռեցին խելի կապիտալը բուրժուազիայի ձեռքից, կենդրոնացնել արտադրութեան բոլոր միջոցները սոցիալիստական սեփականութեան ձեռքին և հնարաւոր եղածին չափ մեծացնել արտադրական ուժերի քանակը:

Այդ ուղղութեամբ արւած առաջին քայլերն են.

1) Հողի մասնաւոր սեփականութեան վերացումը, ամբողջ հողային ֆոնդը համաժողովրդական սեփականութիւն յայտարարելը և աշխատաւորներին յանձնելը՝ հաւասարապէս օգտուելու սկզբունքով:

2) Բոլոր համապետական նշանակութիւն ունեցող անտառները, հանքերը և ջրերը, ինչպէս և օրինակելի կալածանքների և զիւղատնտեսական ձեռնարկութիւնների բոլոր կենդանի և մեռեալ ինքնատարր համապետական սեփականութիւն յայտարարելը:

3) Արգիւնագործութեան մի շարք ճիւղերի պետա-

ժանայցման (նացիոնալիզացիայի) և բանւորական կոն-տրոլին ենթարկելու օրէնքն ընդունելը:

4) Բանկերի պետականացումը, որոնք մինչև այժմ հասարակութեան կապիտալիստական շահագործման ամենագորեզ միջոցներից մէկն էին:

5) Թագաւորի կառավարութեան ժողովրդի հաշին կնքած փոխառութիւնների աննւազիտն (ոչնչացումը), որով հաւրած է հասցրած միջազգային ֆինանսական կապիտալին՝ պատերազմի այդ գլխաւոր պատճառներից մէկին:

6) Բանւորների ու գիւղացիների գինւորումը և ունեւոր դասակարգերի գինաթափութիւնը:

Խացի գրանից ծրագրւած է աշխատանքի ընդհանուր պարտաւորութիւն մտցնել՝ պաշտօնական խաւերը ոչնչացնելու նպատակով:

Նրբ ամբողջ արտադրութիւնը կենդրոնացած կը լինի միացած ու մի լայն համայնք կազմած աշխատաւոր մասսաների ձեռքին, — մի համայնք, որտեղ ամեն մի անհատի ազատ զարգացումը բոլոր մարդկանց ազատ զարգացման նախապայմանը կը լինի, երբ հին բուրժուական հասարակութեան փոխարէն՝ իր գոսակարգերով ու դասակարգային թշնամութիւններով՝ վերջնականապէս կը կազմակերպւի սոցիալիստական հասարակութիւնը, հիմնւած ընդհանրական աշխատանքի, բոլոր արտադրական ուժերի ծրագրւած ու նպատակայարմար զործարկութեան ու բաշխման և իր բոլոր անդամների համերաշխութեան վրայ, — այն ժամանակ դասակարգերի վերացման հետ կը վերանայ նաև բանւոր դասակարգի ղեկաւորութեան և պետական իշխանութեան՝ այդ դասակարգային տիրապետութեան ապարարտի՝ գոյութեան անհրաժեշտութիւնը:

Ահա Խորհրդային Հանրապետութեան անմիջական ներքին խնդիրները: Ուրիշների նկատմամբ Խորհրդային Հանրապետութիւնը յենւում է առաջին Խոտերնացիոնալի սկզբունքների վրայ, որոնք ճշմարտութիւնը, արդարութիւնն ու բարոյականութիւնն են հիմք ընդունում բոլոր մարդկանց հետ ունենալիք յարաբերութիւնների մէջ՝ անկախ ցեղական, կրօնական կամ ազգային տարբերութիւններից: Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնն ընդունում է, որ ինչ տեղ մարդկային բնականիքի մի օրէնք անդամը ճնշւած է՝ այնտեղ ամբողջ մարդկութիւնն է ճնշւած: Ուստի նա յայտարարում է և լիովին պաշտպանում բոլոր ազգերի ինքնորոշման իրաւունքը, այսինքն ազատ կերպով իր վիճակը տնօրինելու իրաւունքը: Նա այդ իրաւունքը տարածում է անխտիր բոլոր ազգերի վրայ, ի միջի այլոց Ասիայի և Աֆրիկայի, բոլոր գաղութների և մանր երկրների հարկւրաւոր միլիոնների հասնող աշխատաւոր բնակչութեան վրայ, որոնք մինչև այժմ անգութ կերպով կեղեքւել են կոլտուրական ասւած ազգերի դասակարգերի ձեռքով:

Իր յայտարարած սկզբունքները կենքում իրագործելու համար, ռուսական յեղափոխութեան առաջին քայլերից յետոյ, որոնցից մէկը Լեհաստանի ազատ ինքնորոշման իրաւունքն ընդունելն էր, Խորհրդային Հանրապետութիւնը յայտարարեց — հոկտեմբերեան յեղաշրջումից յետոյ — Ֆինլանդիայի կատարեալ անկախութիւնը, Ուկրայնայի, Հայաստանի և ռուսական կայսրութեան բոլոր ժողովուրդների ինքնորոշման անսահման իրաւունքը: Զգուշով ստեղծել իսկապէս ազատ ու յօժարակամ հետևապէս և աւելի լիակատար ու սերտ միութիւն Ռու-

սաստանի բոլոր ազգերի աշխատաւոր դասակարգերի մէջ, Խորհրդային Հանրապետութիւնը իրեն յայտարարեց Ֆեդերատիւ, Թոշնելով իւրաքանչիւր ազգի բանւորներին ու գիւղացիներին ինքնուրոյն կերպով՝ իրենց իրաւագօր Խորհրդային համագումարներում որոշելու, Թէ ցանկանում են արդեօք նրանք, և այ՛ էլ ինչ հիմունքներով, մտնել Խորհրդային Հանրապետութեան եղբայրական ընտանիքի մէջ, որպէս իրաւահաւասար անդամ:

Պործով, և ոչ խօսքով, պատերազմ յայտարարելով պատերազմին՝ Խորհրդային Հանրապետութիւնը Ռուսաստանի բոլոր աշխատաւոր մաստաների անունից հանդիսաւոր կերպով յայտարարեց, որ նրանք միանգամայն հրաժարում են ամեն տեսակ աշխարհակալական կամ նաճողական ձգտումներից, ինչպէս նաև փոքր ազգերին ճնշելու որեւէ մտքից: Իրա հետ միասին, որպէս ապացոյց իր ձգտումների՝ Խորհրդային Հանրապետութիւնը բացարձակ կերպով հրաժարեց գաղանի դիւանագիտութիւնից ու գաղանի պաշտպանութիւններից և առաջարկեց բոլոր պատերազմող ժողովուրդներին՝ ընդհանուր դեմոկրատական խաղաղութիւն կնքել առանց աննկատի (բռնադրաման) և կոնարիւրուցիայի (պատերազմական տուգանքի), ազգերի ազատ ինքնորոշման սկզբունքով: Այդ տեսակէտի վրայ հաստատ կանգնած է Խորհրդային Հանրապետութիւնը նաև այժմ:

Համաշխարհային իմպերիալիզմի բռնակալական քաղաքականութիւնից ստիպւած լինելով ուժեր հաւաքել և պատրաստել միջազգային կապիտալի դիշատիչների շարունակ աճող ձգտումներին հարւած հասցնելու՝ Խորհուրդների Հանրապետութիւնը ժողովուրդների

խաղաղ կենակցութեան հարցի լուծումը սպասում է բանւոր դասակարգի անխուսափելի համաշխարհային ապստամբութիւնից: Միայն համաշխարհային սոցիալիստական յեղափոխութիւնը՝ երբ իւրաքանչիւր երկրի աշխատաւորները կը տապալեն սեփական իմպերիալիստներին՝ միանգամ ընդմիշտ վերջ կը դնի պատերազմին և ամբողջ աշխարհի աշխատաւորների համերաշխութեան լիակատար իրադրոժման համար պայմաններ կը ստեղծի: Այդ նպատակն իրադրոժելու համար Խորհրդային Հանրապետութիւնը հրաւեր է կարգում բոլոր ժողովուրդներին:

Ինտերնացիոնալի հիմնադրների հետ միասին ընդունելով, որ չկայ իրաւունք առանց պարտականութեան, և պարտականութիւն՝ առանց իրաւունքի, Խորհրդային Հանրապետութիւնը նորոգած հասարակութեան աշխատաւորների իրաւունքներին կից յայտարարում է նրանց հետեւել հիմնական պարտականութիւնները:

Ամեն ձեւերով, առանց ոյժ խնայելու, կուսել՝ ամբողջ իշխանութիւնը աշխատաւորների ձեռքը տալու համար և խեղդել շահագործողների և ճնշողների բոլոր փորձերը՝ իշխանութիւնը նորից իրենց ձեռքը ձգելու:

2) Բոլոր միջոցներով օգնել՝ պատերազմի և բուլժուազիայի առաջացրած քայքայումը վերացնելու և հպաստել կարճ միջոցում բարձրացնելու աշխատանքի արդիւնաւորութիւնը ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր ձեւերում:

3) Անձնական և խմբակցական շահերը ստորագիտել Ռուսաստանի և ամբողջ աշխարհի աշխատաւորների շահերից:

4) Պաշտպանել Խորհրդային Հանրապետութիւնը՝ կապիտալիստական աշխարհի այս միակ Սոցիալիստական օջախը՝ համաշխարհային իմպերիալիզմի բոլոր յարձակումներէն, առանց ոյժ և նոյնիսկ կեանք խնայելու:

5) Միշտ և ամեն տեղ մի սրբազան նպատակ ունենալ՝ ազատել միանգամայն աշխատանքը կապիտալի իշխանութիւնից և ձգտել աշխատաւորների համաշխարհային եղբայրական միութիւն ստեղծելու:

Յայտարարելով աշխատաւորների այս իրաւունքները ու պարտականութիւնները՝ Ռուսաստանի Սոցիալիստական Հանրապետութիւնը կոչ է անում ամբողջ աշխարհի բանւոր դասակարգին կատարելու իր դերը մինչև կատարեալ յաղթանակ. և, ի հաստատուն հաւատով, որ մօտ է սոցիալիստական իդէալի իրականացումը, պարզում է իր դրօշակը՝ աշխատաւորների աւանդական մարտական կոչով՝

—Պրօլետարներ բոլոր երկրների, միացէք:

—Կեցցէ համաշխարհային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնը:

Ռուսաստանի Սոցիալիստական

ՔԵՆԵՐԱՏԻՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ

Հ Ա Ն Ր Ա Պ Ե Տ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բ Ս Փ Ի Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Շահագործող աշխատւոր ժողովրդի իրաւունքների պաշտպան

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

1. Ռուսաստանը յայտարարում է Բանւորական, Զինւորական և Գիւղացիական Պատգամաւորական Խորհուրդների Հանրապետութիւն: Ամբողջ իշխանութիւնը՝ կենտրոնում թէ տեղում՝ պատկանում է ալլ Խորհուրդներին:

2. Ռուսաստանի Խորհրդային Հանրապետութիւնը կազմակերպում է ազատ ժողովուրդների ազատ միութեան հիման վրայ, որպէս ազգային Խորհրդային Հանրապետութիւնների ֆեդերացիա:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ.

3. Նպատակ դնելով վերացնել մարդու ձեռքով մարդուն շահագործելու բոլոր տեսակները, ոչնչացնել միանգամայն հասարակութեան դատարարացին բաժանումները, ճեշել անխնայ շահագործողներին, հաստատել հասարակութեան սոցիալիստական կազմակերպութիւն և դիմել դէպի սոցիալիզմի յաղթանակը բոլոր երկրներում՝ Բան. և Զին. և Գիւղ. Պատգ. 3-րդ Համառուսական Համագումարը կայացնում է հետևեալ որոշումները.

ա) Հողի սոցիալիզացիան իրագործելու համար վերացուում է հողի մասնաւոր սեփականութիւնը և ամբողջ հողային ֆոնդը յայտարարուում է համաժողովրդական սեփականութիւն և սրբում աշխատաւորներին՝ առանց որևէ հատուցման՝ հողից հաւասարապէս օգտւելու սկզբունքով:

բ) Համապետական նշանակութիւն ունեցող բոլոր անտառները, հանքերը և ջրերը, ինչպէս և բոլոր կենդանի և մեռեալ ինվենտարը, օրինակելի կալածանքը և զիւղատնտեսական ձեռնարկութիւնները յայտարարուում են համաժողովրդական սեփականութիւն:

գ) Որպէս առաջին քայլ՝ գործարանները, հանքերը, երկաթուղիները և արտադրութեան ու հաղորդակցութեան միւս միջոցները Բանւորա-Գիւղացիական Խորհրդային Հանրապետութեան լիակատար սեփականութիւնը դարձնելու—հաստատուում է բանւորական կոնտրոլի և ժողովրդական Տնտեսութեան Բարձրագոյն Խորհրդի մասին հրատարակւած Խորհրդային օրէնքը, որպէսզի ապահովւած լինի աշխատաւորների իշխանութիւնը շահագործողների դիմին:

դ) Որպէս առաջին հարւած միջազգային բանկային, ֆինանսական կապիտալին՝ Խորհուրդների 3-րդ Համագումարը հաստատում է կայսերական կառավարութեան, կալածատէրերի և բուրժուազիայի կրնքած փոխառութիւնների աննւազիայի (ոչնչացման) Խորհրդային օրէնքը, վստահ լինելով, որ Խորհրդային իշխանութիւնը հաստատուն քայլերով առաջ կընթանայ նոյն ճանապարհով մինչև միջազգային բանւորական ապստամբութեան լիակատար յաղթանակը ընդդէմ կապիտալի լծի:

ե) Հաստատուում է բոլոր բանկերի՝ բանւորա-գիւղացիական պետութեան սեփականութիւն դառնալը, որպէս աշխատաւոր մասսաների՝ կապիտալի լծից ազատւելու պայմաններից մէկը:

զ) Հասարակութեան պարագիծական խուերի ոչնչացման նպատակով մտցուում է աշխատելու ընդհանուր պարտաւորութիւն:

է) Ամբողջ իշխանութիւնը աշխատաւոր մասսաների ձեռքին պահելու և շահագործողների իշխանութեան վերահաստատման հնարաւորութիւնը վերացնելու նպատակով հրահանգուում է զինել աշխատաւորներին, բանւորների և զիւղացիների սոցիալիստական կարմիր բանակ կազմել և միանգամայն զինաթափ անել ունեւոր դասակարգերին:

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ.

4. Արտայայտելով իր անյողողիվ վճռականութիւնը՝ դուրս կորզելու մարդկութիւնը կապիտալի և իմպերիալիզմի ճիրաններից, որոնք երկիրը լցրին արիւ-

նով ներկայ ամենաօճրագործ պատերազմում, Խորհուրդ-
ների 3-րդ Համագումարը միանգամայն միանում է Խոր-
հրդային իշխանութեան վարած քաղաքականութեանը՝
քանդելու դադարի գաշնազրեքը, ամենալայն ծալալով
եղբայրացում կազմակերպելու ներկայումս իրար դէմ
կուսող բանակների բանւորների ու զիւղացիների մէջ
և յեղափոխական միջոցներով հասնելու՝ ինչ էլ որ լինի՝
գեմեկրատական խաղաղութեան աշխատւորների մէջ,
առանց անենկսիայի և կոնտրիբուցիայի, ազգերի ազատ
ինքնորոշման սկզբունքով:

5. Նոյն նպատակով Խորհուրդների 3-րդ համա-
գումարը պահանջում է վերջ տալ միանգամայն բուր-
ժուական քաղաքակրթութեան բարբարոս քաղաքակա-
նութեանը, որը մի քանի բնորոշ ազգերի շահագոր-
ծողների բարօրութիւնը հիմնում է հարկւրաւոր միլիոն-
ների հասնող աշխատւորութեան սարկացման վրայ Ս.-
սիայում, գաղութներում, առհասարակ մանր երկըր-
ներում:

6. Խորհուրդների 3-րդ Համագումարը ողջունում
է ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի քաղաքականու-
թիւնը, որ յայտարարեց Ֆինլանդիայի կտտարեալ ան-
կախութիւնը, սկսեց զօրքերը դուրս բերել Պարսկաս-
տանից և յայտարարեց Հայաստանի ինքնորոշման ազա-
տութիւնը:

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԻ

7. Բանւ. Զինւ. և Գիւղ. Պատգ. Խորհ. 3-րդ
Համագումարը բնդունում է, որ ներկայումս, երբ պրո-
լետարիատը վճռական կռիւ է սկսել իրեն շահագործող-



ների դէմ, շահագործողները չեն կարող տեղ ունենալ
իշխանութեան որեւէ օրգանի մէջ: Իշխանութիւնը ամ-
բողջովին և բացառապէս պէտք է պատկանի աշխատա-
ւոր մասսաներին և նրանց իրաւագոր ներկայացուցիչ-
ներին՝ Բանւորական, Զինւորական և Գիւղացիական
Պատգամաւորների Խորհուրդներին:

8. Միաժամանակ ձգտելով ստեղծել իսկապէս ա-
զատ ու յօժարակամ, հետեապէս և աւելի լիակատար ու
սերտ միութիւն Ռուսաստանի բոլոր ազգերի աշխատա-
ւոր դասակարգերի մէջ, Խորհուրդների 3-րդ Համագու-
մարը բաւականանում է Ռուսաստանի Խորհրդային Հան-
րապետութիւնների Ֆեդերացիայի հիմնական սկզբունք-
ները սահմանելով, թողնելով իւրաքանչիւր ազգութեան
բանւորներին ու զիւղացիներին ինքնուրոյն կերպով ու-
րջելու իրենց սեփական իրաւագոր խորհրդային համա-
գումարում՝ թէ ցանկանում են արդեօք նրանք, և այն
էլ ինչ հիմունքներով, մասնակցելու Ֆեդերատիւ կառա-
վարութեան, ինչպէս և այլ Ֆեդերատիւ Խորհրդային
հաստատութիւնների մէջ:

Բ Ա Ժ Ի Ն Ե Ր Կ Ր Ո Ր Գ

Ռուսաստանի Սոցիալիստական Վեդերաշխ
Խորհրդային Հանրապետութեան սահմանադրու-
թեան ընդհանուր հիմունքները:

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳՆՐՈՐԳ

9. Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ
Խորհրդային Հանրապետութեան ներկայ անցողական

չըջանի համար կազմած սահմանադրութեան գլխաւոր դերը պիտի լինի—հաստատել քաղաքային ու գիւղական պրոլետարիատի և չքաւոր գիւղացիութեան դիկտատուրան՝ յանձին Համառուտական Խորհրդային հզօր իշխանութեան, որի նպատակը լինելու է՝ ձեռք բերանգամայն բուրժուազիային, վերացնել մարդկանց շահագործումը մարդկանց ձեռքով և հաստատել սոցիալիզմը, որի ժամանակ գոյութիւն չեն ունենալու մշ գասակարգային բաժանումներ, ոչ էլ պետական իշխանութիւն:

10. Ռուսաստանի Հանրապետութիւնը Ռուսաստանի բոլոր աշխատաւորների ազատ սոցիալիստական հասարակութիւնն է: Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեկերատիւ Խորհրդային Հանրապետութեան սահմաններում ամբողջ իշխանութիւնը պատկանում է երկրի բոլոր աշխատաւոր բնակչութեանը, որ միացած է քաղաքային և գիւղական Խորհուրդների մէջ:

11. Կենցաղով ու ազգային կազմով տարբեր երկրամասերի Խորհուրդները կարող են միանալ ու կազմել աւտոնոմ երկրամասային միութիւններ, որոնք, ինչպէս և առհասարակ բոլոր ազգայնում կազմելիք միաւորութիւնները, իրենց գլուխ են ունենալու Խորհուրդների Յերկրամասային Համագումարները և նրանց գործադիր օրգանները:

Այս աւտոնոմ միութիւնները ֆեդերացիայի սկզբունքով մտնում են Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային Հանրապետութեան մէջ:

12. Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային Հանրապետութեան մէջ բարձրագոյն իշխանութիւնը պատկանում է Խորհուրդների Համառուտական Համագումարին, իսկ մի համագումարից մինչև միւսը՝ Համառուտական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէին:

13. Որպէսզի խզի ազատութիւնը իսկապէս ապա-

հովաժ լինի աշխատաւորների համար՝ եկեղեցին բաժանուած է պետութիւնից և դպրոցը եկեղեցուց, իսկ բոլոր քաղաքացիներին տրւում է կրօնական ու հակակրօնական պրոպագանդայի կաօարեալ ազատութիւն:

14. Մտքերի արտայայտութեան ազատութիւնը աշխատաւորների համար իրապէս ապահովելու նպատակով Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. վերացնում է մամուլի կախումը կապիտալից և բոլոր տեխնիքական ու նիւթական միջոցները տալիս է բանւոր դասակարգի և չքաւոր գիւղացիութեան ձեռքը՝ լրագիրներ, բրոշիւրներ, զրքեր և ամեն տեսակ հրատարակութիւններ անելու համար, և ապահովում նրանց ազատ տարածումն ամբողջ երկրում:

15. Աշխատաւորների համար ժողովների ազատութիւնը իրապէս ապահովելու նպատակով Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ., ընդունելով, որ Խորհրդային Հանրապետութեան քաղաքացիները ազատ իրաւունք ունեն ժողովներ, միտինգներ, թափօրներ և ամեն տեսակ հաւաքոյթներ ու հանգէսներ կազմակերպելու, բանւոր դասակարգի և չքաւոր գիւղացիութեան տրամադրութեան տակ է գնում հաւաքոյթների համար պիտանի բոլոր շէնքերը՝ իրենց կահաւորութեամբ, լուստւորութեամբ և վառելիքով:

16. Աշխատաւորների համար միութիւնների ազատութիւնը իսկապէս ապահովելու նպատակով Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հանրապետութիւնը՝ ունենալ դասակարգերի տնտեսական ու քաղաքական իշխանութիւնը խորտակելով և այդպիսով վերացնելով բոլոր արգելքները, որոնք մինչև այժմ բուրժուական հասարակութեան մէջ խոչընդոտ են հանգիսացել բանւորներին ու գիւղացիներին օգտւելու կազմակերպութեան ու գործողութեան ազատութիւնից—բանւորներին ու չքաւոր գիւղացիներին ամեն տեսակ օգնութիւն է հայթայթում, թէ՛ նիւթապէս և թէ՛ այլ կերպ, նրանց միութեան և կազմակերպութեան համար:

17. Աշխատաւորների առաջ գիտութեան դռները բանալու համար Ռ. Ս. Փ. Խ. Հ. նպատակ է դնում իրեն բանւորներին ու չքաւոր գիւղացիներին տալ լիակատար և բազմակողմանի ձրի ուսում:

18. Ռ. Ս. Փ. Խ. Հ. աշխատոնքը Հանրապետութեան բոլոր քաղաքացիների պարտաւորութիւնն է համարում և յայտարարում հետեւեալ լոգունքը. «Ով չի աշխատում՝ չպէտք է ուտի»:

19. Բանւոր-գիւղացիական մեծ յեղափոխութեան նւաճումներն ամեն կերպ պահպանելու նպատակով Ռ. Ս. Փ. Խ. Հ. սոցիալիստական հայրենիքի պաշտպանութիւնը Հանրապետութեան բոլոր քաղաքացիների պարտքն է համարում և մտնցում է ընդհանուր գինւորական ծառայութիւն: Յեղափոխութիւնը զէնքը ձեռքին պաշտպանելու պատաւոր իրաւունքը վերապահում է միմիայն աշխատաւորներին, իսկ ոչ-աշխատաւորներին մնում է գինւորական միւս պարտաւորութիւնները:

20. Բոլոր ազգերի աշխատաւորների համերաշխութիւնն ի նկատի ունենալով, Ռ. Ս. Փ. Խ. Հ. Ռուսաստանի քաղաքացիների բոլոր քաղաքական իրաւունքները տարածում է Ռուսաստանի Հանրապետութեան տերրիտորիայում բնակող բոլոր այն օտարազգիների վրայ, որոնք իրենց աշխատանքով են ապրում և պատկանում են բանւոր դասակարգին կամ օտարի աշխատանքը չը չահագործող գիւղացիութեանը, և տեղական Խորհուրդներին է վերապահում Ռուսաստանի քաղաքացիութեան իրաւունք տալ այդպիսի օտարազգիներին՝ առանց կաշկանդող ձեւականութիւնների:

21. Ռ. Ս. Փ. Խ. Հ. ապաստան է տալիս այն բոլոր օտարազգիներին, որոնք հալածւում են քաղաքական կամ կրօնական յանցանքների համար:

22. Ռ. Ս. Փ. Խ. Հ., ընդունելով բոլոր քաղաքա-

ցիների իրաւահաւասարութիւնը՝ անկախ ցեղական ու ազգային ծագումից, Հանրապետութեան հիմնական օրէնքներին դէմ է համարում՝ սահմանել կամ թոյլ տալ, որ գոյութիւն ունենան զանազան արտօնութիւններ ու առաւելութիւններ ծագման հիման վրայ, ինչպէս և որևէ ճնշում՝ ազգային փոքրամասնութիւնների նկատմամբ կամ որևէ սահմանափակում նրանց իրաւահաւասարութեան:

23. Բանւոր դասակարգի ամբողջութեան շահն ի նկատի առնելով Ռ. Ս. Փ. Խ. Հ. զրկում է առանձին անհատներին ու առանձին խմբակցութիւնները այն իրաւունքներից, որոնցով նրանք օգտւում են ի վնաս սոցիալիստական յեղափոխութեան շահերի:

Բ Ա Փ Ի Ն Ե Ր Ր Ո Ր Դ

Խորհրդային իշխանութեան սահմանադրութիւնը

Ա. ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԼՈՒԹ ՎԵՑԵՐՈՐԻ

Բանւորական, գիւղացիական, կազակների եւ կարմիր բանակի պատգամաւորական խորհուրդների համառոտական համագումարի մասին.

24. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային

Հանրապետութեան բարձրագոյն իշխանութիւնն է:

25. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը կազմուում է Գաղաքային և Խորհուրդների ներկայացուցիչների՝ իւրաքանչիւր 25,000 ընտրողին տալով 1 պատգամաւոր, և Խորհուրդների Նահանգական Համագումարների ներկայացուցիչների՝ իւրաքանչիւր 125,000 բնակչին 1 պատգամաւոր տալով:

Փանօթութիւն 1. Երբ Խորհուրդների Նահանգական Համագումարը չի նախորդում Համառուսականին՝ ղեկեղատներն ուղարկւում են անմիջապէս Գաւառական Համագումարների կողմից:

Փանօթութիւն 2. Երբ Խորհուրդների Երկրամասային Համագումարը անմիջապէս նախորդում է Համառուսականին՝ ղեկեղատները կարող են ուղարկւել Երկրամասային Համագումարի կողմից:

26. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը հրաւիրւում է Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի կողմից՝ տարեկան առնւազը 2 անգամ:

27. Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն հրաւիրում է արտակարգ Համառուսական Համագումար սեփական հայեցողութեամբ կամ տեղական Խորհուրդների պահանջով, եթէ այդ տեղերի բնակիչների ընդհանուր թիւը Հանրապետութեան բնակչութեան $\frac{1}{3}$ -ից պակաս չէ:

28. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարն ընտրւում է Հ. Կ. Գ. Կ.՝ բաղկացած ոչ աւելի քան 200 անդամից:

29. Համառուսական Կ. Գ. Կ. միանգամայն պատասխանատու է Խորհուրդների Համառուսական Համագումարի առաջ:

30. Մի համագումարից մինչև միւսը Հանրապե-

տութեան բարձրագոյն իշխանութիւնը Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն է:

ՔԼՈՒԹ ԵՕԹՆԵՐՈՐԿ

Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի մասին.

31. Հ. Կ. Գ. Կ. Ռուսաստանի Ս. Ֆ. Ս. Հ. բարձրագոյն օրէնսդրական, կարգադրիչ և վերաստուգիչ օրգանն է:

32. Հ. Կ. Գ. Կ. ընդհանուր ուղղութիւն է տալիս բանւոր-գիւղացիական կառավարութեան և Խորհրդային իշխանութեան բոլոր օրգանների գործունէութեանը ամբողջ երկրում, միացնում ու համաձայնեցնում է օրէնսդրական և վարչական աշխատանքները և հսկում թէ ինչպէս են գործադրւում կեանքում Խորհրդային սահմանադրութիւնը, Խորհուրդների Համառուսական Համագումարի և Խորհրդային իշխանութեան կենտրոնական օրգանների որոշումները:

33. Հ. Կ. Գ. Կ. քննութեան է առնում և հաստատում Ժողովրդական Կոմիտեաների կամ առանձին վարչութիւնների մշակած ղեկրեաների նախագծերն ու այլ առաջադրութիւնները և հրատարակում սեփական ղեկրեաներն ու կարգադրութիւնները:

34. Հ. Կ. Գ. Կ. հրաւիրում է Խորհուրդների Համառուսական Համագումար, որին հաշիւ է տալիս իր գործունէութեան մասին և ղեկուցումներ ներկայացնում ընդհանուր բաղադրականութեան և առանձին հարցերի մասին:

35. Հ. Կ. Գ. Կ. կազմում է Ժողովրդական Կոմիտեաների Խորհուրդ՝ Ռ. Ս. Ֆ. Ս. Հ. գործերին ընդհա-

նուր ուղղութիւն տալու համար, և բաժանմունքներ՝ (ժողովրդական կոմիսարիատներ) վարչական առանձին ճիւղաւորութիւնների ղեկավարութեան համար:

36. Հ. Կ. Գ. Կ. անդամները աշխատում են բաժանմունքներում (ժողովրդական կոմիսարիատներում) կամ կատարում Հ. Կ. Գ. Կ. յատուկ յանձնարարութիւնները:

ԳԼՈՒԽ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի մասին.

37. Ժող. Կոմ. Խորհրդին վերապահւած է Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. գործերի բնդհանուր ղեկավարութիւնը:

38. Իր այս գերը կատարելու համար Ժող. Կոմ. Խորհուրդը հրատարակում է ղեկընտներ, կարգադրութիւններ, հրահանգներ և գործադրում պէտք եղած բոլոր միջոցները, որպէսզի պետական կեանքը կանոնաւոր և արագ առաջ ընթանայ:

39. Իր բոլոր որոշումների և վճիռների մասին Ժող. Կոմ. Խորհ. անմիջապէս յայտնում է Հ. Կ. Գ. Կ.:

40. Հ. Կ. Գ. Կ. իրաւունք ունի Ժող. Կոմ. Խորհ. ամեն մի որոշումը կամ վճիռը փոխելու կամ դադարեցնելու:

41. Ժող. Կոմ. Խորհրդի բոլոր այն որոշումներն ու վճիռները, որոնք խոշոր բնդհանուր-քաղաքական նըշանակութիւն ունեն՝ ներկայացւում են Հ. Կ. Գ. Կ. ընտրութեանն ու հաստատութեանը:

Մանօթութիւն. Այն ձեռնարկութիւնները, որոնց գործադրութիւնն անկարելի է յետաձգել, Ժող. Կոմ. Խորհ. կարող է իրագործել անմիջապէս:

42. Ժող. Կոմ. Խորհ. անդամները առանձին Ժո.

ղովրդական կոմիսարիատների ղեկավարներն են:

43. Գոյութիւն ունեն հետեւեալ 17 կոմիսարիատները.

- ա) Արտաքին գործոց.
- բ) Զինւորական.
- գ) Ծովային.
- դ) Ներքին գործոց.
- ե) Արդարադատութեան.
- զ) Աշխատանքի.
- է) Սոցիալական տպահովութեան.
- ը) Ժողովրդական լուսաւորութեան.
- թ) Պոստի և հեռագրի.
- ժ) Ազգային գործերի.
- ի) Ֆինանսների.
- լ) Ճանապարհների.
- խ) Հողային.
- ծ) Արևտրի և արդէւնաբերութեան.
- կ) Ժողովրդական պարենաւորման.
- հ) Պետական կոնտրոլի.
- ձ) Ժող. Տնտեսութեան Բարձրագոյն Խորհրդի.
- ղ) Առողջապահութեան:

44. Իւրաքանչիւր Ժող. Կոմիսարին կից, նրա նախագահութեան տակ, կազմւում է մի կողմեքիա, որի անդամները հաստատւում են Ժող. Կոմ. Խորհրդի կողմից:

45. Ժողովրդական Կոմիսարն իրաւունք ունի անձամբ որոշումներ կայացնելու այն բոլոր հարցերի նկատմամբ, որոնք ենթակայ են համապատասխան կոմիսարիատին: Այն դէպքում, երբ կողմեքիան համաձայն չէ Ժող. Կոմիսարի այս կամ այն որոշման հետ, կարող է՝ առանց որոշման իրագործումը դադարեցնելու՝ բողոքել այդ մասին Հ. Կ. Գ. Կ. Պրեզիդիումին:

Բողոքի այդ իրաւունքը պատկանում է նաև կողմե-
զիայի առանձին անդամներին:

46. Ժողովրդական Ամիսսարների Խորհուրդը մի-
անգամայն պատասխանատու է Խորհուրդների Համա-
ռուսական Համագումարի և Հ. Ա. Գ. Ա. առաջ:

47. Ժողովրդական Ամիսսարները և Ժողովրդական
Ամիսսարիատների կողմեցիները պատասխանատու են
Ժողովրդական Ամիսսարների Խորհրդի և Հ. Ա. Գ. Ա.
առաջ:

48. Ժողովրդական Ամիսսար անունը վերապահ-
ւում է միայն Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. ընդհանուր գործերը վա-
րող ժողովրդական Ամիսսարների Խորհրդի անդամներին.
Խորհրդային իշխանութեան ոչ մի այլ ներկայացուցչի
չի կարող տրւել այդ անունը թէ կենտրոնում և թէ
տեղում:

ԳԼՈՒԽ ԻՆՆԵՐՈՒԳ

*Խորհուրդների Համառուսական Համագումարին
և Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր
Կոմիտեին եւրպայ հարցերը.*

49. Խորհուրդների Համառուսական Համագումա-
րին և Համառուսական Կենտր. Գործ. Կոմիտեին ենթա-
կայ են բոլոր համապետական նշանակութիւն ունեցող
հարցերը. այն է—

ա) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. սահմանադրութեան հաստա-
տումը, փոփոխութիւնն ու լրացումը:

բ) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. ամբողջ արտաքին ու ներքին
քաղաքականութեան ընդհանուր զեկավարութիւնը:

գ) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. սահմանների որոշումն ու փո-
փոխութիւնը, ինչպէս նաև Հանրապետութեան տերրի-

տորիայի այս կամ այն մասից կամ նրան պատկանող
իրաւունքներից հրաժարելու իրաւասութիւնը:

դ) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. կազմի մէջ մտնող երկրամա-
սային Խորհրդային միութիւնների սահմանների և իրա-
ւասութեան որոշումը և նրանց մէջ ծագած վէճերի
լուծումը:

ե) Խորհրդային Հանրապետութեան նոր անդամնե-
րի ընդունելութիւնը Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. կազմի մէջ, ինչ-
պէս նաև Խորհրդային Ֆեդերացիայի կազմից նրա առան-
ձին մասերի հեռացումն ընդունելը:

զ) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. տերրիտորիայի ընդհանուր
ադմինիստրատիւ բաժանումը և երկրամասային միաւո-
րութիւնների հաստատութիւնը:

է) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. տերրիտորիայում չափերի,
կշռի և փողային սիստեմի սահմանումն ու փոփո-
խութիւնը:

ը) Օտար պետութիւնների հետ յարաբերութիւն
պահպանելը, պատերազմ հրատարակելը և խաղաղու-
թիւն կնքելը:

թ) Փոխառութիւններ, մաքսային ու առևտրական
պայմանագրութիւններ և ֆինանսական համաձայնու-
թիւններ կնքելը:

ժ) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. ամբողջ ժողովրդական տնտե-
սութեան, ինչպէս և նրա առանձին ճիւղերի հիմունքնե-
րըն ու ընդհանուր պլանը որոշելը:

ի) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. բիւջէի հաստատումը:

լ) Համապետական հարկերի ու պարտաւորութիւն-
ների սահմանումը:

խ) Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. զինւած ոյժերի կազմակեր-
պութեան հիմունքների սահմանումը:

ծ) Համապետական օրէնսդրութիւնը, դատարանի
կազմակերպութիւնն ու դատաւարութիւնը, քաղաքացի-

ական, քրէական օրէնսդրութիւնը և այլն:

կ) Ժ. Կ. Խ. ամբողջ կազմի և առանձին անդամների նշանակելը, փոփոխութեան ենթարկելը և ամբողջովին փոխելը, ինչպէս նաև Ժ. Կ. Խ. նախագահի հաստատութիւնը:

հ) Ընդհանուր որոշումներ հրատարակելը, թէ ինչ պայմաններում են ձեռք բերում Ռուսաստանի քաղաքացիութեան իրաւունքները կամ զրկում նրանցից, և ինչ իրաւունքներով են օգտուում հասարակապետութեան տերրիտորիայի վրայ գտնւած օտարազգիները:

ձ) Ընդհանուր և մասնակի ամենատիայի իրաւունքը:

50. Բացի յիշեալ հարցերից Խորհուրդների Համառուսական Համագումարի և Կ. Գ. Կ. իրաւասութեանը ենթակայ են այն բոլոր հարցերը, որոնց լուծումը այդ հաստատութիւնները իրենց ենթակայ կը համարեն:

51. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարի բացառիկ իրաւասութեանն են ենթակայ՝

ա) Խորհրդային սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքների սահմանումը, լրացումը և փոփոխութիւնը:

բ) Խաղաղութեան պայմանների բառիֆիկացիան:

52. 1 յօդու. գ. և ը. կէտերում մատնանշւած հարցերի լուծումը վերապահւում է Կ. Գ. Կ. միայն այն դէպքում, երբ անկարելի է Խորհուրդների Համառուսական Համագումար հրաւիրել:

Բ. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՂԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՂՈՒՄ.

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

Խորհուրդների համագումարների մասին.

53. Խորհուրդների համագումարները կազմում են հետևեալ եղանակով.

ա) Ներկամասայինները—քաղաքային խորհուրդների և գաւառական համագումարների ներկայացուցիչներից, այն հաշւով, որ իւրաքանչիւր 25 հազար բնակչին ընկնի 1 պատգամաւոր, իսկ քաղաքներից՝ իւրաքանչիւր 5 հազար ընտրողին մէկը, միայն թէ ամբողջ ներկամասի տաւած պատգամաւորների թիւը 500-ից չանցնի, —կամ Խորհուրդների նախագահական համագումարների ներկայացուցիչներից, ընտրւած նոյն նորմայով, եթէ այդ համագումարը տեղի ունի ներկամասի համագումարից անմիջապէս առաջ:

բ) Նախագահականները (շրջանայինները)—քաղաքային Խորհուրդների և գաւառամասային համագումարների ներկայացուցիչներից, այն հաշւով, որ իւրաքանչիւր 10 հազար բնակչին ընկնի 1 պատգամաւոր, իսկ քաղաքներից՝ իւրաքանչիւր 2 հազար ընտրողին մէկը, —միայն թէ նախագի (շրջանի) տաւած պատգամաւորների թիւը 300-ից չանցնի, այն դէպքում, երբ Խորհուրդների գաւառական համագումարը հրաւիրւում է նախագահականից անմիջապէս առաջ, ընտրութիւնները կատարւում է ոչ թէ գաւառամասային, այլ գաւառական համագումար՝ նոյն նորմայով:

գ) Գաւառականները (րայիոնականները)—գիւղական Խորհուրդների ներկայացուցիչներից, այն հաշւով, որ իւրաքանչիւր 1000 բնակչին ընկնի 1 պատգամաւոր. սակայն ոչ աւելի, քան 300 պատգամաւոր՝ ամբողջ գաւառից (րայիոնից):

դ) Գաւառամասայինները—գաւառամասի բոլոր գիւղական Խորհուրդներից, այն հաշւով, որ Խորհրդի իւրաքանչիւր 10 անդամին ընկնի 1 պատգամաւոր:

Մասնորոշում 1. Գաւառական համագումարներին մասնակցում են այն քաղաքների Խորհուրդների ներկայացուցիչները, որոնց բնակչութիւնը 10 հազարից չի

անցնում. այն տեղերի գիւղական խորհուրդները, որոնց բնակչութիւնը 1 հազարից պակաս է, գաւառական համագումարի համար պատգամաւորներ ընտրելիս միանում են իրար հետ:

Ծանօթութիւն 2. Տասից պակաս անդամ ունեցող խորհուրդները գաւառամասի համագումարի համար տալիս են մի.մի ներկայացուցիչ:

54. Խորհուրդների համագումար հրաւիրում է իւրաքանչիւր տեքրիտորիայի խորհրդային իշխանութեան գործադիր օրգանը (Գործադիր Կոմիտէն) իր հայեցողութեամբ կամ այն տեղական խորհուրդների պահանջով, որոնք տւեալ րայիոնի բնակչութեան առ նւազն $\frac{1}{3}$ մասի ներկայացուցիչներն են, սակայն, յամենայն դէպս, ոչ սակաւ քան տարին երկու անգամ՝ երկրամասում, երեք ամիսը մի անգամ՝ նահանգում ու գաւառում և ամիսը մի անգամ՝ գաւառամասում:

55. Խորհուրդների համագումարը (երկրամասի, նահանգի, գաւառի, գաւառամասի) ընտրում է իր գործադիր օրգանը—Գործադիր Կոմիտէն, որի անդամների թիւը չպէտք է աւելի լինի՝ ա) երկրամասում 25-ից, բ) գաւառում 20-ից, գ) գաւառամասում 10-ից: Գործադիր Կոմիտէն ամողջովին պատասխանատու է իրեն ընտրող խորհրդային Համագումարի առաջ:

56. Խորհուրդների Համագումարը (երկրամասի, նահանգի, գաւառի, գաւառամասի) տւեալ տեքրիտորիայի բարձրագոյն իշխանութիւնն է՝ իր իրաւասութեան սահմաններում. մի համագումարից մինչև միւսը այդ իշխանութիւնը պատկանում է Գործադիր Կոմիտէին:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆՈՒՄԷԿԵՐՈՐԳ

Պատգամաւորական խորհուրդների մասին.

57. Պատգամաւորական խորհուրդները կազմւում են.

ա) Գաղաքներում—իւրաքանչիւր 1000 բնակչին տալով մի պատգամաւոր, որոնց թիւը 50-ից պակաս չպէտք է լինի և 1000-ից աւելի:

բ) Գիւղական վայրերում—(գիւղերում, չէներում, գիւղաքաղաքներում, ստանիցաներում, ռուչներում, ագարակներում և այլն, նաև այն քաղաքներում, որոնց բնակչութիւնը 10000-ից պակաս է)—իւրաքանչիւր 100 բնակչին տալով մի պատգամաւոր, որոնց թիւը 3-ից պակաս չպէտք է լինի և 50-ից աւելի:

Պատգամաւորների լիազօրութեան ժամանակամիջոցը 3 ամիս է:

Ծանօթութիւն. Այն գիւղական վայրերում, որտեղ հնարաւորութիւն կայ, վարչական հարցերը իրենց անմիջական լուծումն ստանում են տւեալ գիւղավայրի ընտրողների ընդհանուր ժողովում:

58. Ընթացիկ աշխատանքի համար պատգամաւորների խորհուրդը իր միջից ընտրում է գործադիր մարմին (Գործադիր Կոմիտէ), որի անդամների թիւը գիւղավայրերում 5-ից աւելի չպէտք է լինի, իսկ քաղաքներում՝ իւրաքանչիւր 50 պատգամաւորին՝ պէտք է տրւի 1 մարդ, սակայն ընդամենը 3-ից ոչ պակաս, 15-ից աւելի (Պետերբուրգում և Մոսկւայում 40-ից ոչ աւելի): Գործադիր Կոմիտէն միանգամայն պատասխանատու է իրեն ընտրող խորհրդի առաջ:

59. Պատգամաւորական խորհուրդը հրաւիրւում է Գործադիր Կոմիտէի կողմից, վերջինիս հայեցողութեամբ կամ խորհրդի անդամների՝ ոչ պակաս քան կէսի պահանջով, քաղաքներում՝ շաբաթական 1 անգամից ոչ ուշ-ուշ, գիւղերում՝ շաբաթը 2 անգամից ոչ ուշ-ուշ:

60. Իր իրաւասութեան սահմաններում խորհուրդը— իսկ 57-րդ §-ում (ծանօթութեան մէջ) նախատեսուած

դէպքում՝ ընտրողների ընդհանուր ժողովը—տւեալ տեր-
րիտորիայի բարձրագոյն իշխանութիւնն է:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ

*Տեղական Խորհրդային իշխանութեան օրգան-
ներին ենթակայ հարցերը.*

Խորհրդային իշխանութեան երկրամասային, նա-
հանգական, գաւառական, գաւառամասային օրգանների
զբաղմունքի առարկաներն են.

ա) իրագործել կեանքում Խորհրդային իշխանու-
թեան համապատասխան վերին օրգանների սրբուժմանը.

բ) միջոցներ ձեռք առնել տւեալ տեղը կուլտու-
րայէս և տնտեսապէս բարձրացնելու.

գ) լուծել այն բոլոր հարցերը, որոնք գուտ տեղա-
կան (տւեալ տերրիտորիայի համար) նշանակութիւն
ունեն:

դ) միացնել տւեալ տերրիտորիայի Խորհրդային
ամբողջ գործունէութիւնը:

62. Խորհուրդների Համագումարները և նրանց
Գործադիր Կոմիտէները իրաւունք ունեն կոնտրոլի են-
թարկելու տեղական Խորհուրդների գործունէութիւնը
(այսինքն՝ երկրամասերինը իրաւունք ունեն կոնտրոլի
ենթարկելու տւեալ երկրամասի բոլոր Խորհուրդների
գործունէութիւնը, նահանգականները՝ տւեալ նահանգի
Խորհուրդների գոլ ծունկութիւնը, բացի այն քաղաքների
Խորհուրդներից, որոնք գաւառական համագումարների
կազմի մէջ չեն մտնում, և այլն), իսկ երկրամասային ու
նահանգական համագումարներին և նրանց գործադիր
կոմիտէներին բացի զրանից վերապահւում է նաև իրենց
բայիսնում գործող Խորհուրդների սրբուժմանը բեկանելու

իրաւունքը, յայտնելով այդ մասին՝ կարևոր դէպքերում՝
Կենտրոնական Խորհրդային իշխանութեանը:

63. Խորհրդային իշխանութեան օրգանների վրայ
գրւած պարտականութիւնների իրագործման համար
Խորհուրդներին (քաղաքային ու գիւղական) և Գործա-
դիր Կոմիտէներին (երկրամասային, նահանգական, գա-
ւառական և գաւառամասային) կից կազմակերպւում են
համապատասխան բաժանմունքներ՝ իրենց կառավարիչ-
ների ղեկավարութեան տակ:

Բ Ա Ժ Ի Ն 2 Ո Ր Ր Ո Ր Դ

ԱԿՏԻ ԵՒ ՊԱՍՍԻ ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ԻՐԱՅԻՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ

64. Խորհուրդների համար ընտրւելու և ընտրելու
իրաւունք ունեն՝ անկախ գաւառաբանական, ազգային,
նստակեցութեան և այլ տարբերութիւններից՝ Ռուսաս-
տանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային Հան-
րապետութեան հետեալ երկսեռ քաղաքացիները, որոնց
18 տարին լրացած է ընտրութիւնների օրը:

ա) Նրանք, ովքեր իրենց ապրուստի միջոցները
ձեռք են բերում արտադրական և հասարակութեան հա-
մար պիտանի աշխատանքով, ինչպէս նաև տնային տըն-
տեսութեամբ զբաղւողները, որոնք հնարաւորութիւն են
տալիս առաջիններին արտադրական աշխատանքով պա-
րապելու. այն է՝ ամեն կարգի ու աստիճանի բանու-
ներն ու ծառայողները, որոնք զբաղւած են արդիւնա-
գործութեան, վաճառականութեան, գիւղատնտեսու-
թեան մէջ և այլն, ապա այն գիւղացիներն ու երկրա-

գործ-կազմակերպ, որոնք վարձու աշխատանք չեն գործածում շահելու նպատակով:

բ) Խորհրդային բանակի և նաւատորմի զինւորները:

գ) Այն քաղաքացիները, որոնք մտնում են 64-րդ յօդ. 1 և 2 կէտերում յիշած կատեգորիաների մէջ և որոշ չափով զրկւած են աշխատելու ընդունակութիւնից:

Ծանօթութիւն 1. Տեղական Խորհուրդները կարող են՝ Կենտրոնական իշխանութեան հաւանութեամբ՝ իջեցնել այս յօդւածում նշանակւած հասակի հորման:

Ծանօթութիւն 2. Ռուսաստանի քաղաքացիները կարգը չանցած անհատներին ազատի և պատիւ ընտրողական իրաւունքից օգտուում են նաև նրանք, որոնց մասին յիշատակւած է 20-րդ յօդւածում (Թաժին երկրորդ, գլ. հինգերորդ):

65. Ընտրել և ընտրել չեն կարող, եթէ նոյնիսկ նրանք մտնէին վերև յիշած կատեգորիաներից մէկի մէջ—

ա) այն մարդիկ, որոնք վարձու աշխատանք են գործածում շահելու նպատակով.

բ) նրանք, որոնք անաշխատ եկամուտով են ապրում, այն է՝ կապիտալից ստացած տոկոսներով, ձեռնարկութիւններից ստացած եկամուտով, կալւածների տւած արդիւնքով և այլն,

գ) մասնաւոր առևտրականները, վաճառականական ու առևտրական միջնորդները.

դ) վարդապետներն ու կրօնական պաշտամունքների հոգևոր սպասաւորները.

ե) նախկին օստիկանութեան, ժանդարմների յատուկ կորպուսի և պահնորդական բաժանմունքների ծառայողներն ու ագենտները, ինչպէս և Ռուսաստանում երբեմն թագաւորող տան անդամները.

զ) նրանք, որոնք որոշւած կարգով հոգեկան հիւանդ կամ խելագար են ճանաչւած. նաև այն մարդիկ, որոնք խնամակալութեան տակ են գտնուում.

է) նրանք, որոնք դատաւարուած են շահադիտական և վարկաբեկիչ յանցանքների համար՝ օրէնքով կամ դատովճռով սահմանած ժամանակով:

ԳԼՈՒԽ ՏԱՍԶՈՐՍԵՐՈՐԴ

Ընտրութիւնների եղանակի մասին.

66. Ընտրութիւնները, համաձայն ընդունւած սովորութեան, տեղի են ունենում տեղական Խորհուրդների նշանակած օրերին:

67. Ընտրութիւնները կատարւում են ընտրողական կոմիտեիայի և տեղական Խորհրդի ներկայացուցչի ներկայութեամբ:

68. Այն դէպքերում, երբ Խորհրդային իշխանութեան ներկայացուցչի ներկայութիւնը տեխնիքական պայմանների շնորհիւ անհնար է, նրան փոխարինում է ընտրողական կոմիտեիայի նախագահը, իսկ նրա բացակայութեան դէպքում՝ ընտրողական ժողովի նախագահը:

69. Ընտրութիւնների ընթացքի և հետևանքի մասին արձանագրութիւն է կազմւում ընտրողական կոմիտեիայի անդամների և Խորհրդի ներկայացուցչի ստորագրութեամբ:

70. Ընտրութիւնների կատարման մանրամասն կարգը, ինչպէս և պրոֆեսիոնալ և այլ բանւորական կազմակերպութիւնների մասնակցութեան խնդիրը, որոշում են տեղական Խորհուրդները՝ համաձայն Հ. Կ. Գ. Կ. հրահանգի:

ԳԼՈՒԽ ՏՕՍՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Ընտրութիւնների ստուգման եւ քեկանման եւ պատգամաւորներին եւ կանկեղու հարցի մասին.

71. Ընտրութիւններին վերաբերեալ բոլոր նիւթերը ուղարկուում են համապատասխան Խորհուրդը:

72. Խորհուրդը ընտրութիւններն ստուգելու համար նշանակում է մանդատային կոմիտէի:

73. Ստուգութիւնների հետեանքի մասին մանդատային կոմիտէի գեկուցում է տալիս Խորհրդին:

74. Խորհուրդը լուծում է վիճելի թեկնածուների հաստատութեան խնդիրը:

75. Որեւէ թեկնածուի չհաստատման դէպքում Խորհուրդը նոր ընտրութիւններ է նշանակում:

76. Ամբողջ ընտրութիւնների անկանոնութեան դէպքում ընտրութիւնների բեկանման հարցը լուծում է Խորհրդային իշխանութեան յաջորդ վերին օրգանը:

77. Խորհրդային ընտրութիւնների կասսացիայի բարձրագոյն ինստանցիան Հ. Կ. Գ. Կ. է:

78. Այն ընտրողները, որոնք պատգամաւոր են ուղարկում Խորհուրդը, իրաւունք ունեն ցանկացած ժամանակը ետ կանչել նրան եւ նոր ընտրութիւններ կատարել՝ համաձայն ընդհանուր կարգի:

Բ Ա Փ Ի Ն Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Դ

ԲԻԻՋԵՏՍՑԻՆ ԻՐՈՒՈՒՆՔ

ԳԼՈՒԽ ՏՕՍՆՎԵՑԵՐՈՐԴ

79. Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. Ֆինանսական քաղաքականու-

թիւնը աշխատաւորների գիտատուրայի ներկայ անցողական շրջանում նպատակում է բուրժուազիայի էքսպրոպրիացիայի հիմնական նպատակին եւ նախապայմաններ ստեղծում Հանրապետութեան քաղաքացիների ընդհանուր հաստատութեան համար՝ հարստութիւնների արտադրութեան եւ բաշխման ասպարէզում: Այս նպատակով նա աշխատում է Խորհրդային իշխանութեան օրգանների տրամադրութեան տակ դնել այն բոլոր միջոցները, որոնք անհրաժեշտ են Խորհրդային Հանրապետութեան համապետական եւ տեղական կարիքների համար, առանց հաշիւ առնելու մասնաւոր սեփականութեան իրաւունքը:

80. Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային Հանրապետութեան պետական եկամուտներըն ու ծախսերը միացած կազմում են համապետական բիւջէն:

81. Խորհուրդների Համառուսական Համագումարը կամ Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն որոշում են, թէ եկամուտների եւ տուրքերի որ տեսակներն են համապետական բիւջէի մէջ մտնում եւ որոնք տեղական Խորհուրդների տրամադրութեան տակ գրւում, զրա հետ միասին սրոշում են նաեւ հարկատուութեան սահմանները:

82. Խորհուրդները հարկեր եւ տուրքեր են սահմանում միայն տեղական տնտեսութեան կարիքների համար: Համապետական կարիքները բաւարարւում են պետական գանձարանից տրւած գումարների հաշիւին:

83. Պետական գանձարանի միջոցներից չի կարելի արեւել ծախս անել, եթէ նրա համար կրեղիտ չկայ պետական ելեմտային ցանկում կամ եթէ Կենտրոնական իշխանութիւնը յատուկ որոշում չունի հրատարակած:

84. Համապետական նշանակութիւն ունեցող կարիքների բաւարարման համար համապատասխան ժողո-

վրդական կոմիսսարիատների կողմից տեղական Խորհուրդների տրամադրութեան տակ են գրւում անհրաժեշտ կրեդիտներ պետական գանձարանից:

85. Պետական գանձարանի միջոցներից Խորհուրդների տրամադրութեան տակ գրւած բոլոր կրեդիտները, ինչպէս և՛ համաձայն նախահաշիւների՝ տեղական կարիքների համար հաստատուածները, ծախսուած են Խորհուրդների ձեռքով՝ նախահաշիւների (պարագրաֆների և յօդւածների) սահմաններում՝ ճիշտ այն բանի վրայ, ինչի համար նշանակւած են, և չեն կարող այլ պահանջների բաւարարման համար գործադրել: Առանց Հ. Կ. Գ. Կ. և Ժ. Կ. Խ. յատուկ որոշման:

86. Տեղական Խորհուրդները կազմում են եկամուտների և ծախսերի կիսամեայ և տարեկան նախահաշիւներ՝ տեղական կարիքների համար: Միւլդական, գաւառամասային և գաւառական համագումարներին մասնակցող քաղաքների Խորհուրդների նախահաշիւները, ինչպէս և Խորհրդային իշխանութեան գաւառական օրգանների նախահաշիւները, հաստատուում են համապատասխան նահանգական և երկրամասային համագումարների կամ նրանց գործադիր կոմիտեների կողմից: Խորհրդային իշխանութեան քաղաքային, նահանգական և երկրամասային օրգանների նախահաշիւները հաստատուում են Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէի և Ժողովրդական Կոմիսսարների Խորհրդի կողմից:

87. Նախահաշիւներում չնախատեսւած ծախսերի, ինչպէս և նախահաշիւներում նշանակւածների անբաւարարութեան դէպքում Խորհուրդները լրացուցիչ կրեդիտներ ստանալու համար դիմում են համապատասխան Ժողովրդական կոմիսսարիատներին:

88. Նրբ տեղական միջոցները չեն բաւարարում տեղական կարիքներին, այդ դէպքում անյետաձգելի

ծախսերը ծածկելու համար անհրաժեշտ նպաստները կամ փոխառութիւնները տեղական Խորհուրդներին թույլատրում է ստանալ պետական գանձարանից Համառուսական Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտէն կամ Ժողովրդական Կոմիսսարների Խորհուրդը:

Բ Ա Ժ Ի Ն Վ Ե Յ Ե Ր

ՌՈՒՍՍՍԱՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՖԵԴԵՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԱԼԿԱՆ ԵԶԱՆԸ (ԳԵՐԲ) ԵՒ ԴՐՈՋԱԿԸ.

ԳՆՈՒՄ ՏՍՄԵՆՈՒԵՐՈՐԴ

89. Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. պետական նշանն է՝ կարմիր ֆոնի վրայ, արևի ճաճանչների մէջ նկարւած ոսկէ մանգաղ և մուրճ՝ խաչաձև իրար վրայ գրւած, կոթերը ներքև, չըջալատւած հասկերի պօսկով և վրան գրւած՝ ա) Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային Հանրապետութիւն:

և բ) Պրոլետարներ բոլոր երկրների, միացէք:

90. Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. առևտրական, ծովային և զինւորական դրոշակը ալ-կարմիր գոյնի քաթան է, որի ձախ անկիւնում, վերի կողմը, կոթի մօտ տեղաւորւած են հետեւեալ տառերը՝ Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հ. կամ գրւած՝ Ռուսաստանի Սոցիալիստական Ֆեդերատիւ Խորհրդային Հանրապետութիւն:

Նախագահ Ծ-րդ Խորհ. Համ. Համագումարի եւ Հ. Կ.

Գ. Դ. Նա. Սվերդլով.

Հ. Կ. Գ. Կ. Նախագահութեան

անդամներ

Հ. Կ. Գ. Կ. Քարսուլար՝ Վ. Ա. Աւանեսով:

Տ. Ի. Տեղորդիկ
Ֆ. Ա. Ռոզին.
Ս. Պ. Ռոզենզոլդ
Ա. Խ. Միստֆանով
Կ. Գ. Մախմուդով.



ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0215083

35.183